Ontdekking van Amerika
door de Noormannen....

XXII:-
70

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

item ID: 111024980
PERPUSTAKAAN NASIONAL RI.
Tanggal : 16 Maret 2012
No. Induk : 19501/PN-MUSEUM/12
BIB - ID : 10105660
Beli / Hadiah : Ex. Museum

ONTDEKKING V

In 1837 verschee
Koninklijk Genootsch
betrekkelijk werk, g
sche Oudheden), door
C. RAFN, Staatsraad,
moeiden ijver uit de
oude Scandinaven ge

Dit werk, hetwelk
zich heeft getrokken,
COLUMBUS een doorn
begrijpen, dat door
diensten van dien z
sterfelijke naam in de
noch de roem, welke
ven, noch de groote
gebragt, hierdoor ve
het blijven, dat eene
de haar toekomende,
Middeleeuwen te eise

Het doel van dit
van dit werk te geve
lettend te maken; en
Handboeken voor de
geschiedkundige Geno
de gelegenheid te st
om eene naauwkeurig
beurtenis te verspreid
reeds in verschillende
ken melding is gemaa

PRO 09194-95

XXII,70

I.

ONTDEKKING VAN AMERIKA DOOR DE NOORMANNEN.

In 1837 verscheen te Kopenhagen door de bemoeijingen van het Koninklijk Genootschap van Noordsche Oudheidkundigen een daartoe betrekkelijk werk, getiteld: ANTIQUITATES AMERICANAE (Amerikaansche Oudheden), door den verdienstelijken en gelecrden Heer CHARLES C. RAFN, Staatsraad, Secretaris van dat Genootschap enz., met onvermoeiden ijver uit de geschiedkundige Gedenkschriften der Islanders en oude Scandinaven geput.

Dit werk, hetwelk de aandacht van vele Europeesche gelecrden tot zich heeft getrokken, was aan sommige vereerders van CHRISTOPHORUS COLUMBUS een doorn in het oog. Zij begrepen niet of wilden niet begrijpen, dat door de kennis aan deze gebeurtenis, de zoo groote verdiensten van dien zuidelijken ontdekker, aan wien daardoor een onsterfelijke naam in de Geschiedenis te beurt viel, niet werden verkleind, noch de roem, welke Spanje door deze latere ontdekking had verworven, noch de groote gevolgen, door de voortgang der beschaving aangebragt, hierdoor verminderd werden. Eene waarheid is het en zal het blijven, dat eene zoo belangrijke gebeurtenis regt heeft, om hare, de haar toekomende, plaats in de aardrijkskundige Geschiedenis der Middeleeuwen te eischen.

Het doel van dit schrijven is, om hier een kort en juist verslag van dit werk te geven en op de belangrijkheid van den inhoud opleltend te maken; en tevens om de Schrijvers van Encyclopediën en Handboeken voor de Geschiedenis en Redakteurs van overzigten van geschiedkundige Genootschappen en van andere diergelijke werken in de gelegenheid te stellen, door opname hiervan mede te werken om eene naauwkeurige kennis van deze zoo merkwaardige oude gebeurtenis te verspreiden. Wij doen dit te meer, omdat van dit werk reeds in verschillende tot de opgegevene cathegorie behoorende werken melding is gemaakt, doch meermalen door de verslaggevers, met

BAT. GENOOTSCHAP VAN K.EN W.

betrekking tot den wezentlijken inhoud, grove dwalingen zijn begaan.

De Deen GARDAR, gesproten uit eene Zweedsche familie, was de eerste der Noormannen, die in 863 Island ontdekte. Slechts twee plaatsen van dat land waren, omstreeks 70 jaar te voren, door Ierlandsche Anachoreten bezocht geworden. Elf jaar later, in 874, begon INGOLF, een Noorweger, de kolonisatie van dat land, welke in 60 jaar voltooid werd. Deze kolonisten, voor het meerendeel tot de meest aanzienlijke en verlichtste familiën van het Noorden behoorende, vestigden toen op Island een bloeijend Gemeenebest. Op dit zoo verre afgelegen rotsachtig eiland werd de oude en oorspronkelijke taal der Noormannen (het Norreensch), door alle eeuwen heen, onveranderlijk bewaard. In de *Edda's* werden de Gedichten en Mythen van het volk, in de *Saga's*, de overleveringen en verhalen, welke zij uit hunne Scandinavische Vaderlanden daarnaar toe hadden gebragt, opgenomen, en het was op die wijze, dat er zich in dit zoo verre verwijderd eiland eene geschiedkundige litteratuur van groot gewigt vormde.

De ligging van dit eiland en de betrekkingen, welke deze jeugdige kolonie gedurende zijn eerste tijdvak met de vreemde volken onderhield, moesten noodzakelijk medewerken tot ontwikkeling van de zeevaartkunde, welker kennis een erfdeel van hunne voorvaderen was; en verder den lust opwekken om andere landen aan gindsche zijde van den grooten Oceaan te ontdekken. Reeds in 877 zag de Islandsche zeevaarder GUNBIORN voor het eerst den bergachtigen oever van Groenland. Het was evenwel niet voor 983, dat dit land door ERIK *de roode* bezocht werd, die drie jaar daarna, in 986, de eerste kolonie van Islandsche verhuizers aldaar vestigde. Deze kolonie werd aan de zuid-oostzijde van dat land gevestigd, in den omtrek waar veel later, in 1124, het Bisdom GARDAR werd opgerigt, hetwelk meer dan 300 jaar aldaar bestaan heeft. De voornaamste golven ontvingen de namen van de hoofden dier expeditie. ERIK *de roode* vestigde zijn verblijf aan de golf *Erikafiord*, EINAR, RAFN en KÉTIL aan de naar hen genoemde golven en HERIULF op een voorgebergte, aan hetwelk men den naam van *Heriulfsnes* heeft gegeven.

In dat zelfde jaar van 986 zeilde BIARNE, zoon van *Heriulf*, van Island, met het doel om Groenland te bezoeken, doch onderweegs door den wind naar het zuid-oosten gedreven, kwam hij voor het eerst in het gezigt van de kusten van de Nieuwe wereld, welke later door zijne landgenooten werden bezocht. In het jaar 1000 ondernam LEIF *de gelukkige*, zoon van ERIK *de roode*, eene ontdekkingsreize, met oogmerk om de landen, door *Biarne* gezien, op te sporen. Hij stapte in de streken, waarvan de kusten door dezen beschreven waren, aan wal, beschreef die toen naauwkeuriger, en gaf haar, overeenkomstig hare bijzondere hoedanigheden, benamingen. HELLULAND (het tegen-

woordige eiland *Te*
welke men aldaar
schen. VINLAND
ruime woningen bo
den, en verbleef al
op die reis vergez
uit zijn Vaderland
dat LEIF den naam
begaf zich THORVA
eene ontdekkingsre
den volgenden zom
gevecht tegen eenig

THORFINN, KARL
roemdste onderzoek
Deenen, Zweden, N
ders telde, van wel
bezocht hij op een
weduwe, met name
stein, zoon van *Erik*
te ontdekken, verl
Thorfinn met haar
dien einde in het
nooten, in het geh
Vinland gekomen
tijd verschillende c
hem zijne vrouw G
milie in Island n
schoppen van dat
zoon van *Runolf*,
vaardigde, was zij
begaf zich de biss
lijk met het doel
in de naauwkeurig
haven.

De berigten in
nigheid van den
men volkomen ov
gedeeld. *Adam v*
ten het Noorden
hetwelk *Steein*, zo
gedaan, dat Vinla
had, omdat de wi
kers van die oord
daar aan de kust

PERPUSTAKAAN NASIONAL

PRO 09/9a-95

woordige eiland *Terre Neuve, Newfoundland*), naar de platte steenen, welke men aldaar vond. MARKLAND (Nieuw Schotland) naar de bosschen. VINLAND (Nieuw Engeland) naar den wijn. Hij liet daar ruime woningen bouwen, welke naar hem LEIFSBUDIR genoemd werden, en verbleef aldaar eenigen tijd. Een duitscher, *Tyrker*, die hem op die reis vergezeld had, ontdekte aldaar wijngaarden, welke hem uit zijn Vaderland bekend waren, en het was na deze ontdekking dat LEIF den naam van Vinland aan dat land gaf. Twee jaren later begaf zich THORVALD, broeder van *Leif*, mede daarheen, die in 1003 eene ontdekkingsreis naar het zuiden langs de kusten liet doen, en in den volgenden zomer, in 1004, op eene reis naar het noorden, in een gevecht tegen eenige inboorlingen omkwam.

THORFINN, KARLSEFNE, een Islander, is evenwel een van de beroemdste onderzoekers van Amerika, die, volgens de oude kronijken, Deenen, Zweden, Noorwegers, Schotten en Ieren onder zijne voorouders telde, van welke sommige van koninklijken stam waren. In 1006 bezocht hij op eene handelsreize Groenland, en huwde aldaar eene weduwe, met name GUDRIDE, die het jaar te voren haren man, *Thorstein*, zoon van *Erik de roode*, in eene ongelukkige reize om het *Vinland* te ontdekken, verloren had. Op aandringen van zijne vrouw, besloot *Thorfinn* met haar eene reize naar Vinland te doen, en vertrok ten dien einde in het voorjaar van 1007 met meerdere van zijne togtgenooten, in het geheel ten getale van 160 man, met drie schepen. In Vinland gekomen verbleef hij aldaar drie jaar en had gedurende dien tijd verschillende ontmoetingen met de inboorlingen. In 1008 schonk hem zijne vrouw GUDRIDE een zoon, SNORRE, die eene aanzienlijke familie in Island naliet, onder welke verscheidene van de eerste bisschoppen van dat land behoorden. De beroemde bisschop THORLAK, zoon van *Runolf*, die het eerste kerkelijk wetboek voor Island vervaardigde, was zijn kleinzoon uit zijne dochter geboren. In 1121 begaf zich de bisschop *Erik* van Groenland naar Vinland, waarschijnlijk met het doel om zijne landgenooten, die dat land bewoonden, in de naauwkeurige opvolging van de Christelijke godsdienst te handhaven.

De berigten in de oude geschriften omtrent het klimaat, de hoedanigheid van den grond en der voortbrengselen van het land, stemmen volkomen overeen met die, welke later daaromtrent zijn medegedeeld. *Adam van Bremen*, een schrijver in de 11de eeuw, en buiten het Noorden levende, berigt ons, tengevolge van een verhaal, hetwelk *Svein*, zoon van *Astride*, koning van Denemarken, hem had gedaan, dat Vinland zijnen naam aan de omstandigheden te danken had, omdat de wijnstok aldaar in het wild groeide. Latere bezoekers van die oorden hebben, om gelijke redenen, aan het groote aldaar aan de kust gelegene eiland den naam van Martha's *Vineyard*

PERPUSTAKAAN NASIONAL

gegeven. De oude kronijken verhalen ons tevens, dat het graan (Maïs of *Indian Corn*), zonder dat het gezaaid werd, in het wild groeide.

De scheeps-, aardrijkskundige- en sterrekundige berigten, welke de oude geschriften ons allen gelijkluidend mededeelen, zoo als de afstanden van de verschillende ontdekte landen, door dagreizen aangeduid, de treffende beschrijving van de kusten, voornamelijk van de Witte en Zandriffen van Nieuw Schotland, de wonderbare stranden, duinen langs de boorden der zee bij kaap *Cod* (de KIALARNES en de FURDUSTRANDIR der Scandinaviërs) bevestigen de ligging van Vinland en van de andere toen ontdekte plaatsen. Daarbij komt nog de sterrekundige aanwijzing van de lengte van den kortsten dag op Vinland, welke van 9 uren was, eene maat, die de aardrijkskundige ligging van die plaats op 41° 24′ 10″ breedte stelt, welke juist dezelfde is als van de drie voorgebergten, welke de grenzen van de bani Mount Hope vormen, alwaar de huizen onder den naam van *Leifsbudir* gelegen waren, en waar de Noormannen hun voornaamst verblijf hielden, en aan hetwelk zij den naam van HÓP gaven.

Zij kenden ook een zuidelijker gelegen land, hetwelk zij HVITRAMANNALAND (het land der witte mannen) ook wel IRLAND IT MIKLA (het groote Ierland noemde). De juiste ligging van dat oord is niet bepaaldelijk opgegeven. Vermoedelijk bevatte het Noord- en Zuid-Carolina, Georgia en Florida. In 1266 ondernamen eenige geestelijken van het bisdom Gardar op Groenland eene ontdekkingsreize naar de poolstreken van Amerika. Eene sterrekundige opgave bewijst dat deze plaats had door den Lancaster Sond en de Barrowstraat, op de breedte van Wellingtons kanaal. Het laatst vermeld berigt in de Islandsche oorkonden betreft eene reize van Groenland naar Markland in het jaar 1347.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

PRO 0919A-95

II.

BETREKKINGEN DER NOORMANNEN MET HET OOSTEN.

Wij hebben zoo even gezien, dat de handel en zeevaartkunde reeds vroeg bij de Noormannen bekend, en zij een ondernemend volk waren, bij hetwelk meer beschaving bestond, dan in de Geschiedenis van dat volk tot nu toe is medegedeeld. Wanneer wij dan, in verband met het vroegere, de zoogenoemde invallen der Noormannen in Engeland, de Nederlanden, Frankrijk, Italië, Spanje en op de kusten van de Adriatische zee beschouwen, dan wordt het meer dan waarschijnlijk, dat deze meer onderzoekings- en handelreizen, dan wel strooptogten zijn geweest, en dat, vooral in lateren tijd, de in de drie laatstgenoemde landen gedane invallen meer uit een staatkundig doel, dan wel om zich door strooperijen te verrijken, geschied zijn; en dat zij op hunne togten, voornamelijk in Italië, eene ontwikkeling van beschaving verkregen hebben, waarvan ons de oude Islandsche litteratuur alsnog de bewijzen aan de hand geeft.

Het is dan niet te verwonderen dat zij, die het noorden en zuiden te water met hunne schepen bezocht hebben, ook den waterweg naar het oosten hebben ingeslagen, en de kusten der Baltische zee en de daaraan gelegene golven hebben aangedaan en bezocht, waarvan men dan ook wederom in hunne Edda's en Sagen de sporen aantreft. De onvermoeid werkzame geleerde, RAFN, heeft ook hierop zijn oog gevestigd, en hetgeen hij daaromtrent gevonden heeft, opgenomen in zijn werk, door het Koninklijk Genootschap van Noordsche Oudheidkundigen te Kopenhagen uitgegeven, onder den titel: ANTIQUITÉS RUSSES ET ORIENTALES, *d'après les monuments historiques des Islandais et des anciens Scandinaves. Copenhague*, 1850—1852 (Tom. I—II, in 4to, avec 23 planches).

Wij geven hier het volgende om de geleerden opmerkzaam te maken op de belangrijkheid van dat werk.

Gelijktijdig met de ontdekking van Island, verschenen de Noormannen mede in het Oosten. Uit het Scandinavisch Noorden daarheen geroepen, grondvesteden zij, volgens *Nestor*, in 862, onder den naam van *Warager Russen*, het Russische Rijk, op welker binnen- en buitenlandschen toestand zij in de daarop volgende eeuw nog grooten invloed uitoefenden. De juistheid der berigten van den Slavischen kronijkschrijver en de invloed dier Scandinavische Russen in het

PERPUSTAKAAN NASIONAL

eerste tijdvak van dat Rijk, wordt kennelijk uit de namen der geschiedkundige personen, welke bijna alle tot de oud-noordsche taal behooren en in de Sagen en Rune-opschriften van het noorden worden teruggevonden. Niettegenstaande de veranderingen, welke zij onder de hand van den Slavischen schrijver ondergaan hebben, zijn zij evenwel zeer gemakkelijk te onderkennen. Rurik, Sineous en Trouvor (Roerik, Sune en Thorvard); Oskold en Dir (Hoskuld en Dyri); Igor, Oleg en Olga (Ingvar, Hoelg en Hoelga). De door Oleg in de jaren 907 en 911 als gezanten van "het Russische volk" naar Konstantinopel gezondene mannen waren alle Noormannen: Karl, Frialaf, Vermund, Rolf, Steinmod, Ingiald, Gauti, Roald, Kar, Freyleif, Roar, Eythiof, Thrain, Leidolf, Vestar. Het gezantschap, hetwelk Igor in 944 daarnaar toezond, bestond uit nagenoeg een vijftigtal personen: Karamsin vond onder deze slechts drie Slavische namen, terwijl de andere alle Noorsche waren, zoo als: Ivar, Vigfast, Eylif of Ulf, Grim, Kolskegg, Kol, Gamle, Hallvard, Frode, Audun, Burstein, Thorbiorn, Asbrand, Leifr.

De benamingen: *σκεδία, καράβιον, άσκὸς*, welke de Byzantijnsche schrijvers aan de Russische schepen geven, vindt men in de Snorra Edda als scheepsnamen terug, Skeid, Karfi en Askr. Keizer Konstantijn Porphyrogenneta vermeldt in zijn werk: "over het beheer van het Rijk," geschreven tusschen 948 en 950, de voornaamste watervallen van den Dnieper, langs welke de Russen naar Konstantinopel gingen. Hij noemt die namen zoowel in het Russisch (*Ῥωσιστὶ*) als in het Slavisch (*σκλαβινιστὶ*) en voegt er de Grieksche beteekenis bij. De Russische namen, zoo als vroegere Schrijvers reeds vermeld hebben, zijn alle oud-Noorsche, als: *Ἐσσουπῆ* (*ei sofa*), niet slapen; *οὔλβορσὶ* (hólmfors), in het Grieksch: *ὁ φραγμος τοῦ νηςον*, de maalstroom van het eiland; *Γελανδρί*, (*giallandi*), in het Grieksch: *ό φραγμος τοῦ ηκοῦς*, gillend; *Ἀειφὰρ*, (*aefr*, heftig), de verwoester; *Βαρουφόρος* (*bárufors*), in het Slavisch: *voulniprag*, de golvende maalstroom; *Λεάντι*, (*hlæandi*), de lagchende, of: *lóandi*, de grondwasscher, le clapoteux; *Στρούβουν*, (*strengbuna* of *strandbuna*), de kleine maalstroom. Luitprand, bisschop van Cremona, die in 946 en 968 Konstantinopel bezocht, verklaart uitdrukkelijk, dat de volken, welke men bij de Grieken Russen (*Ρῶς*) noemt, dezelfde waren, welke de Frankische schrijvers Noormannen noemden. Deze Noormannen (Denen, Zweden, Noorwegers en een gedeelte Engelschen) trokken dikwijls in groote menigte, te land, door Rusland naar Konstantinopel (*Miktagard*) en namen onder de benaming van Waringer (*Βάραγγοι*) dienst in de keizerlijke lijfwacht.

Het berigt van Nestor erlangt door verschillende Runegedenksteenen in Zweden eene belangrijke bevestiging, wanneer men aanneemt, dat de naam Igvar, welke men op de monumenten aantreft,

PERPUSTAKAAN NASIONAL

PRO 03194-05

identisch met dien van den Grootvorst Igor zijn. Van 60 van die steenen zijn teekeningen gemaakt, voornamelijk op daartoe opzettelijk gedane reizen in Zweden ten gebruike van dit werk. Twaalf dezer maken melding van Igvar of: Ingvar en zijn daarop gegraveerd tot aandenken aan de mannen, welke deel aan zijne togten genomen hebben (*i farn med Igvari*), waaronder eenige gezagvoerders op de schepen.

Het hier vermelde werk, waartoe eenige Islanders, Noorwegers, Zweden en Deenen bijdragen hebben geleverd, begint met uittreksels uit de Edda's en Mythisch-Historische sagen, waaronder de *Sogubrot*, of: het belangrijk fragment betrekkelijk de Deensche en Zweedsche koningen, en vooral de zoo belangrijke *Herevarsaga*. Verder uittreksels uit de oude geschiedkundige handschriften van het Noorden, uit welke men het verband van het oudere Noorden met het Gardarike of: Rusland, leert kennen. De Noormannen ondernamen dikwijls reizen naar Gandvik (de witte zee) en naar Biarmaland; en langs de Baltische zee naar Austreg.

De geschiedenis der Noorwegsche koningen in de tiende en elfde eeuw staat met de geschiedenis van Rusland in een naauw verband. Olaf Tryggvason, de beroemde Noorwegsche Koning, bragt zijne jeugd in Gardarike door. De Noorwegsche Prins, Eymund, trok in 1015 daarheen en nam toen deel aan de twisten tusschen Jaroslav, Burislav en Vartislav, dat wil zeggen, Boleslav en Vratislav of Bratchislav. Eene geheele saga is aan het verhaal van zijne daden gewijd. Olaf de heilige stond in naauwe betrekkingen met het Russische vorstenhuis. Zijn zoon *Magnus*, de goede, later Koning van Denemarken en Noorwegen, bragt verscheidene jaren zijner jeugd aan het Hof te Nowgorod door. *Harald, Hardrade* (de gestrenge), en *Ringvald Brusason*, later *earl* van de Orkadische eilanden, waren langen tijd Hoofden van de Militie van den Grootvorst, en Harald later aanvoerder van de Waringer in Miklagard (Konstantinopel). De Færeyingasaga maakt melding van *Rafn*, die wegens zijne reizen naar Nowgorod holmgardsfare genoemd werd, en van de expeditiën van *Sigismund*, geboortig van de Færeys, naar Gardarike (Rusland). De Islandsche Sagen zijn vol van dergelijke berigten. De Saga van Egil verhaalt ons de daden van *Egil* en *Thorolf* in Koerland. De Njalssaga spreekt van *Gunnar* en *Kolskegg's* reizen naar Reval en Eysysla. *Biörn Arngeirson* onderscheidde zich in 1009 door een heldendaad in dienst van *Wladimir* de groote. Een nog beroemder Islander, held en dichter, *Thormod Kolbrunarskald*, reisde na een meerjarig verblijf in Groenland, met een ander ingeboren Amerikaan *Skraf*, bezitter van Stokkanes in Eriksfjord, naar Noorwegen en vergezelde in 1079, *Olaf* den Heilige naar Gardarike.

In de medegedeelde uittreksels uit de aardrijkskundige gedenk-

stukken van de oude Islanders zijn zeer merkwaardig: eene wereldkaart (Mappemonde) uit de 12e eeuw en drie Hemelkaarten (Planisphères) uit de 13e en 14e, welke alle daarom eigenaardig zijn, omdat zij dezelfde Oriëntatie als de Arabische Cartographen uit de Middeleeuwen hebben, te weten het Zuiden naar boven gericht. Onder de aardrijkskundige aanteekeningen, welke men den Abt Nicolaas uit Thingeyrar, in het Noorden van Island, te danken heeft, vindt men berigten wegens eene reize naar het H. Land van 1151/1153, welke belangrijke wenken ter vergelijking met andere reisberigten uit dienzelfden tijd bevatten, en daaronder eene arabische benaming, welke bij geen Europeïsch berigtgever uit dat tijdvak voorkomt. Tot die afdeeling behoort ook eene Ichnographie van Jerusalem.

Wij maken ten slotte den Lezer opmerkzaam op een werk van den Heer *P. A. Munch*, bevattende een oud-Engelsch of Anglo-Saksisch handschrift, inhoudende de reizen van de Noormannen *Ohthere* en *Wulfstan* in het Noorden van Europa, welke door Koning *Alfred* zijn medegedeeld, waarbij hij opheldrende noten en een facsimile van dat Handschrift in het Britsch Museum voorhanden en hem beleefdelijk door Sir *Henry Ellis* medegedeeld, heeft gegeven.

Leeuwarden, 1854. DE HAAN HETTEMA.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

PKO 09194-05

zeer merkwaardig: eene wereld- en drie Hemelkaarten (Planis- daarom eigenaardig zijn, omdat sche Cartographen uit de Mid- den naar boven gerigt. Onder welke men den Abt Nicolaas Island, te danken heeft, vindt het H. Land van 1151–1153, lijking met andere reisberigten zonder eene arabische benaming, uit dat tijdvak voorkomt. Tot graphie van Jerusalem.

merkzaam op een werk van den oud-Engelsch of Anglo-Saksisch an de Noormannen *Othere* en pa, welke door Koning *Alfred* erende noten en een facsimile Museum voorhanden en hem be- edeeld, heeft gegeven.

DE HAAN HETTEMA.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

PERPUSTAKAAN NASIONAL